

Den ohållbara elektronikskatten

Så slår den mot miljön, konsumenten och ekonomin

Innehåll

Slutsatser	4
Policyförslag för att påskynda utfasningen av kemikalier	5
Vad är elektronikskatten?	6
Elektronikbranschen – en kugge i den moderna ekonomin	8
Elektronikskatten är kontraproduktiv för miljön	10
Stora prisökningar drabbar låginkomsthushåll värst	14
Skatteökning med 71 procent på två år	17
Forskarintervju: Mattias Lindahl	19
Referenslista	20

Slutsatser

Elektronikskatten, i lagstiftningen kallad skatt på kemikalier i viss elektronik, har visat sig vara ohållbar utifrån en mängd olika perspektiv.

Skatten saknar miljönytta

Skatten driver inte mot miljömålen, utan kan i stället leda till så kallad falsk substitution, det vill säga styreffekter från ämnen med bevisat goda egenskaper till ämnen med olämpliga egenskaper. Elektronikskatten minskar även incitamenten till återbruk och flyttar värdefulla resurser från meningsfullt hållbarhetsarbete till administration av en icke-ändamålsenlig skatt utan legitimitet.

Noll effekt på produktionen

Sverige är ur ett tillverkarperspektiv en mycket liten marknad och står för endast 0,7 procent av den globala marknaden för hemelektronik. Elektronikskatten, som är nationell, har ingen effekt på globala tillverkares produktion då elektronikvaror inte tillverkas specifikt för den svenska marknaden.

Stora prisökningar

Inom Sverige driver elektronikskatten upp priserna helt i onödan. I synnerhet drabbar detta hushåll med låga inkomster som köper produkter i de lägre prissegmenten, där andelen elektronikskatt ibland utgör mer än en tredjedel av priset. Företag och offentlig sektor i behov av IT-produkter är andra drabbade, liksom stora vitvaruköpare såsom bostadsutvecklare och restauranger.

Köp flyttar till utlandet

I en alltmer globaliserad värld flyttar nationella styrmedel i första hand köpen snarare än att styra konsumenternas val. Det gäller särskilt inom hemelektronik, eftersom konsumenterna är digitala, priskänsliga och snabbrikliga över gränser. Skatten driver i allt högre grad konsumenterna till köp i utlandet, med risk för köp av produkter av lägre kvalitet som kan vara mindre miljövänliga och energieffektiva.

Försämrade svensk konkurrenskraft

Elektronikskatten försämrar svensk konkurrenskraft. Skattehöjningar under 2023 har ökat skattebördan med över en miljard kronor på årsbasis, i strid med de uttalade avsikterna från lagstiftaren.

Skatteökning med 71 procent på två år

Till följd av de försämrade avdragsreglerna från och med juli 2023 och indexuppräkningsen av skattesatserna vid årsskiftena 2022/2023 och 2023/2024 förväntas en skattehöjning på över en miljard eller 71 procent jämfört med 2022, i strid med lagstiftarens avsikter om att skatteuttaget inte skulle öka.

Policyförslag för att påskynda utfasningen av kemikalier

Elektronikbranschen, TechSverige, Teknikföretagen och Dataspelesbranschen anser mot bakgrund av elektroniskattens många kända problem att skatten omgående bör avskaffas.

- Farliga ämnen bör begränsas eller förbjudas, men lagstiftningsarbetet behöver fortsatt ske genom att Sverige och regeringens arbete intensifieras inom EU eller på annan internationell nivå, där det får effekt på riktigt och där effekterna inte snedvrider marknadssituationen för konsumenter och företag.
- Det finns redan etablerade former för det internationella arbetet, bland annat inom ramen för EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet, REACH-förordningen som berör produktion och säker användning av kemikalier och direktivet RoHS som förbjuder eller begränsar användningen av vissa tungmetaller och flamskyddsmedel i elektriska och elektroniska produkter. Sverige bör vara aktiv och drivande i det arbetet.
- Företag i elektronikbranschen är och kommer att fortsätta vara en stark kraft för att fasa ut farliga ämnen och främja en cirkulär och resurseffektiv användning av elektronikvaror. Detta arbete behöver dock uppmuntras, genom att företagens villkor förbättras snarare än försämras. Endast då kan företagen investera i meningsfulla hållbarhetsinsatser, innovation av processer och produkter samt ökad kunskapsspridning till konsumenter och andra företag.

Vad är elektronikskatten?

Elektronikskatten, i lagstiftningen benämnd Skatt på kemikalier i viss elektronik, är en riktad punktskatt på elektronikvaror som har funnits i Sverige sedan 2017. Skattens uttalade syfte är att minska tillförseln av farliga ämnen i människors hemmiljö genom att fasa ut vissa flamskyddsmedel i elektronikprodukter och stimulera företag att använda säkrare alternativ.¹

Skattskyldiga för att betala elektronikskatt är alla som yrkesmässigt tillverkar, för in, tar emot eller importerar skattepliktiga elektronikvaror. De skattepliktiga produkterna avgränsas med hjälp av tulltaxans KN-nummer och omfattar de allra flesta elektronikprodukter – från spisar, och tvättmaskiner till datorer, mobiltelefoner och tv-apparater, men även produkter som inte är avsedda för hemmiljön såsom storkökselektronik.

Förslaget om elektronikskatt togs fram inom ramen för Kemikalieskatteutredningen (SOU 2015:30). I utredningen motiveras förslaget om elektronikskatt utifrån möjliga risker för negativa miljö- och hälsoeffekter, vilka delvis ansågs kunna korrigeras genom skatteinducerade prishöjningar på elektronikvaror. Konsekvensanalysen i utredningen består av en beräkning av så kallade "fiktiva hälsovinster" – "fiktiva" eftersom det vid tidpunkten saknades konkret forskningsstöd för att sätta ett värde på hälso-risker orsakade av de ämnen som används i flamskyddsmedel. I stället byggde utredningens hälsoekonomiska beräkningar på studier om ämnen med en liknande kemisk struktur.²

Skatten baseras på vikt – inte kemikalieinnehåll

Uttaget av elektronikskatt baseras inte på kemikaliehalten i produkterna, utan på elektronikvarornas vikt. De aktuella skattesatserna (för 2024) är 12,02 kronor per kilo för vitvaror och 174,90 kronor per kilo för övriga skattepliktiga varor. Det finns ett tak för skatten på 534,53 kronor per vara. För konsumenter tillkommer 25 procent moms ovanpå skatten. Avdrag medges med 50 procent av elektronikskatten om den skattskyldige kan påvisa att varan inte innehåller klor- eller bromföreningar. Vidare medges 95 procent avdrag om den skattskyldige dessutom kan påvisa att varan inte innehåller fosforföreningar.

Elektronikskatten har sedan införandet mött hård kritik från myndigheter och från branschen. En tvådelad utvärdering från Skatteverket och Kemikalieinspektionen visade att skatten inte varit ändamålsenlig ur miljösynpunkt, men däremot gett upphov till omfattande administrationskostnader.³

Utvärderingar av HUI Research visar vidare att skatten snedvridit konkurrensen till nackdel för svenska handlare och lett till mellan 800 och 2 000 förlorade arbetstillfällen.⁴

Sedan införandet av elektronikskatten 2017 har skatten höjts i flera omgångar, trots den allvarliga kritiken. En stor höjning med 38 procent på vitvaror och 31 procent på övrig elektronik genomfördes 2019. Sedan dess har uppräkningsgraden av skattesatserna även skett med konsumentprisindex (KPI). I mitten av 2023 gjordes ytterligare en förändring av skatten. Syftet var att förenkla reglerna för avdrag. Trots att regeländringen uttryckligen inte avsågs leda till ett ökat skattetryck är det just detta som har skett. Skatteuttaget har, vilket beskrivs mer ingående längre fram i rapporten, ökat med 71 procent under 2023 och 2024 till följd av minskade avdragsmöjligheter och uppräkningsgraden med konsumentprisindex.

Figur 1. Så beräknas elektronikskatten på en produkt

Vikt på den skattepliktiga produkten

Skattesats per kg

Eventuella avdrag (0%, 50% eller 95%)

Skatt att betala

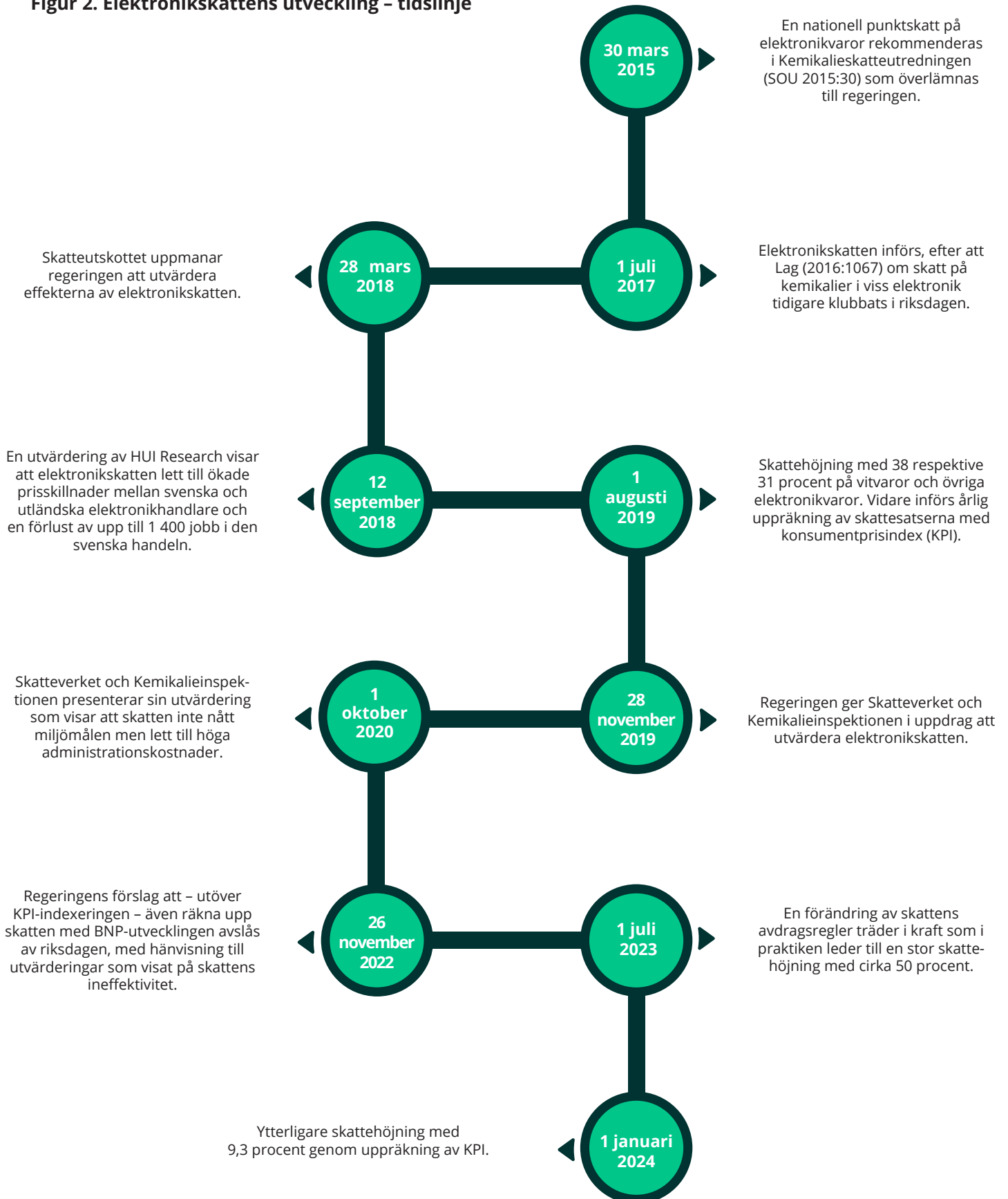
¹ Prop. 2016/17:1

² SOU 2015:30 s.133

³ Skatteverket & Kemikalieinspektionen (2020, 2021)

⁴ HUI Research (2018, 2019b)

Figur 2. Elektronikskattens utveckling – tidslinje

Elektronikbranschen – en kugge i den moderna ekonomin

Elektronikbranschen är en viktig kugge i den moderna ekonomin. Branschen förser konsumenter och företag med elektronikvaror som mobiltelefoner, datorer, tv-apparater och vitvaror. Dessa produkter möjliggör smidig och säker kommunikation mellan människor, förenklar deras vardag och skapar digitala upplevelser som höjer deras levnadsstandard.

Utöver att branschen skapar stora värden för konsumenter så möjliggör den digitalisering, effektivisering och tillväxt för andra delar av ekonomin. Det gäller inom såväl privat som offentlig sektor. Enligt SCB lägger de svenska företagen 32 miljarder kronor årligen på inköp och leasing av data- och telekommunikationsutrustning⁵, vilket höjer produktiviteten i ekonomin, skapar bättre arbetsvillkor och ökar välbefindandet för medborgarna. Dessutom upphandlar den offentliga sektorn elektronik och vitvaror för sju miljarder kronor.⁶

Företag i elektronikbranschen omsätter 309 miljarder kronor om året⁷, ungefär lika mycket som svenska konsumenter lägger på livsmedel. Elektronikbranschens värdeskapande möjliggörs av mer än 46 000 medarbetare i drygt 7 100 företag. Nio av tio elektronikföretag är småföretag med mindre än tio anställda. Branschen genererar också runt 26 miljarder kronor till statskassan. Som en jämförelse räcker det för att finansiera två tredjedelar av Polismyndigheten eller nästan hela garantipensionen för pensionärer med lägst inkomster.

Sex av tio företag inom branschen verkar inom partihandeln som förser andra företag och offentlig sektor med elektronikprodukter. Partihandeln består främst av leverantörer, distributörer och importörer. Resterande fyra av tio elektronikföretag finns inom detaljhandeln som huvudsakligen säljer varor till konsumenter, i butik och på nätet.

Figur 3. Elektronikbranschen i korthet

309 miljarder kronor

Elektronikbranschens omsättning – ungefär som omsättningen för livsmedelsbutiker

46 150 personer

Antalet sysselsatta i elektronikbranschen

7 100 företag

Antalet företag i elektronikbranschen

26 miljarder kronor

Skattebetalningar från moms, löneskatter, arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och elektronikskatt

9 av 10 företag

Andelen småföretag inom branschen, med färre än 10 anställda

47 procent

Andel av detaljhandelsförsäljningen av elektronik som sker på nätet

⁵ SCB, Företagens IT-utgifter

⁶ Avser kontrakterat värde inom CPV-koderna 30, 32 och 397 enligt Upphandlingsmyndighetens statistik.

⁷ År 2021 enligt SCB, Företagens ekonomi. Med elektronikbranschen avses företag i SNI-koderna 46.43, 46.5, 47.4, 47.54 och 47.914.

Under det senaste decenniet har antalet sysselsatta i partihandelsledet legat på en nära konstant nivå. Inom detaljhandelsföretagen har antalet sysselsatta däremot minskat något. Elektronikskatten, som infördes 2017, har bidragit till minskningen inom detaljhandeln, men främst beror minskningen på en snabb strukturomvandling där butikerna har blivit färre till följd av växande

e-handel och internationell konkurrens. Mellan 2010 och 2022 ökade e-handelns andel av hemelektronikförsäljningen från 12 procent till 47 procent.⁸ Varor inom elektronik är homogena, produktstandarderna är globala och prisjämförelser är enklare än någonsin. Konsumenterna är därmed mer rörliga än tidigare och var åttonde e-handelsköp görs på utländska sajter.⁹

Svenska styrmedel saknar effekt på globala tillverkare

Tillverkarna av hemelektronik är globala aktörer såsom Apple, Samsung, HP, Lenovo, Dell, LG och Philips. För denna typ av aktörer utgör Sverige en försumbar andel av marknaden. Sveriges andel av den globala hemelektronikmarknaden är ungefär 0,7 procent, vilket innebär att tillverkningen av elektronikprodukter inte styrs av svenska konsumenters beteenden.¹⁰ Nationella styrmedel såsom elektronikskatten påverkar därför

inte tillverkningsprocessen, men rubbar däremot de inhemska handlarnas konkurrenskraft.¹¹ Marginalerna i elektronikbranschen är redan låga, framför allt inom detaljhandeln på nätet. Över en fjärdedel av företagen går med förlust, vilket gör att de merkostnader som elektronikskatten orsakar slår hårt mot svenska företag och kraftigt höjer priserna för konsumenterna.

Nationella styrmedel såsom elektronikskatten påverkar därför inte tillverkningsprocessen, men rubbar däremot de inhemska handlarnas konkurrenskraft – HUI Research¹¹

Tabell 1. Rörelsemarginaler inom elektronikhandeln 2022¹²

	Typföretaget i branschen (medianvärde)	Undre kvartilen (en fjärdedel av företagen har sämre marginal)
Hemelektronikhandel med butiker	4,3%	-0,4%
E-handel med hemelektronik	1,5%	-18,1%
Partihandel med elektronik	4,9%	-0,2%

⁸ Postnord och HUI Research (2024)

⁹ Postnord, Svensk Digital Handel och HUI Research (2019)

¹⁰ Uppgiften om den globala andelen kommer från Grand View Research, Handelsfakta.se och egna beräkningar

¹¹ HUI Research (2019a)

¹² Tabellen bygger på data från SCB, Företagens ekonomi. För att få fram de redovisade värdena har data viktats utifrån branschomsättning och rörelsemarginaler på femsiffrig SNI-kodsnivå.

Elektronikskatten är kontraproduktiv för miljön

Tillverkarna arbetar aktivt med hållbarhetsfrågor. Arbetet inkluderar utfasningen av farliga ämnen i produkter och ett stort antal farliga ämnen har fasats ut genom internationell lagstiftning på EU-nivå som REACH och RoHS.¹³ Arbetet innebär även stora investeringar i insamlingsystem för återbruk, återvinning och kunskapsspridning via bland annat El-kretsen.se. Detta är andra verktyg för att kraftigt begränsa spridningen av kemikalier. Sverige ligger i världstopp gällande insamling och återvinning av elprodukter: 71 procent av all hemelektronik materialåtervinns eller återbrukas och ytterligare 26 procent tas om hand genom energiåtervinning. En del elektronik

tas ur bruk till följd av att den innehåller ämnen som inte bör vara kvar i cirkulation, såsom kvicksilver.¹⁴

Problemet med elektronikskatten är att den stjälper snarare än understödjer elektronikföretagens insatser för att minska förekomsten av farliga ämnen och främja en cirkulär och resurseffektiv användning av elektronikvaror. Detta sker genom att företagen måste lägga mycket stora resurser på administrationen av en skatt som inte driver gynnsam substitution (det vill säga ersättning av mer farliga med mindre farliga ämnen) utan som i stället tar fokus och resurser från meningsfullt hållbarhetsarbete.

Flamskyddsmedel minskar brandrisken

Det angivna huvudsyftet med elektronikskatten var att minska tillförseln av farliga ämnen i hemmiljö genom att ersätta vissa typer av kemikalier som bland annat förekommer i flamskyddsmedel. Flamskyddsmedel fyller en viktig funktion ur säkerhetssynpunkt. Om det uppstår ett fel i produkten är flamskyddsmedlens

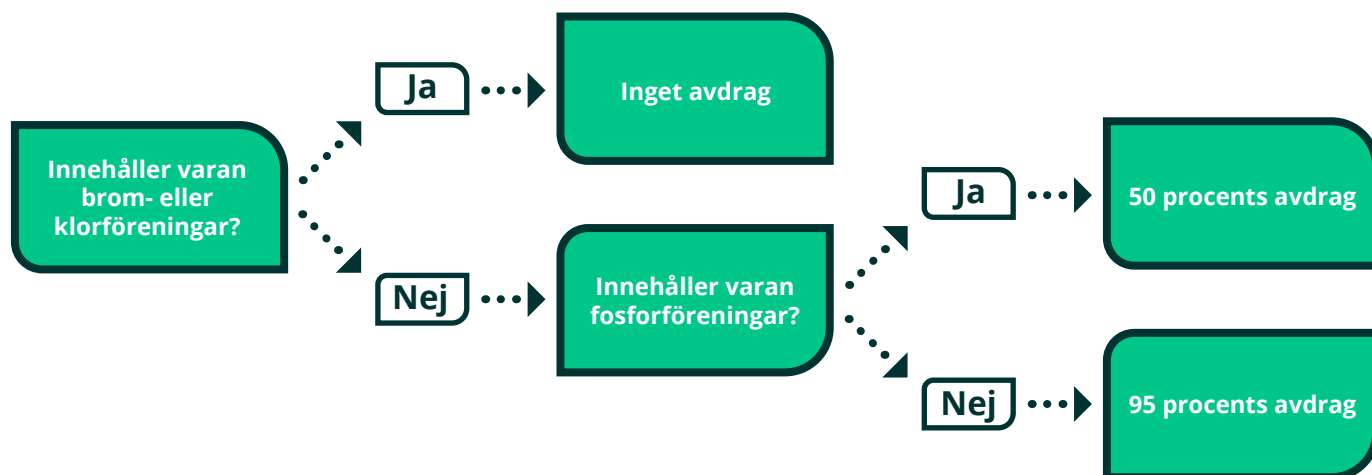
funktion att stoppa eller fördröja brandförloppet. Även om det är angeläget att fasa ut ämnen med negativa miljö- eller hälsoegenskaper får det inte ske genom att lagstiftningen undergräver möjligheterna att använda brandsäkra och effektiva flamskyddsmedel, då det skulle öka risken för brand i hemmiljöer.

Hög risk att skatten ökar förekomsten av farliga ämnen

Lagstiftarens uttryckliga ambition har varit att styra användningen bort från mer farliga till mindre farliga flamskyddsmedel genom ett system av olika procentuella avdragsnivåer i förhållande till utgångsnivån av skatten, vilken definieras som produktens vikt multiplicerat med skattesatsen per kilo. Om företagen kan

bevisa att varorna inte innehåller klor- eller bromföreningar medges ett avdrag från utgångsnivån med 50 procent. Om företagen även kan påvisa att varorna inte innehåller fosforföreningar medges avdrag på 95 procent.

Figur 4. Schematisk bild av elektronikskattens nuvarande avdragsstruktur

¹³ REACH är en EU-förordning om produktion och säker användning av kemikalier. RoHS är ett EU-direktiv som förbjuder eller begränsar användningen av vissa tungmetaller och flamskyddsmedel i elektriska och elektroniska produkter.

¹⁴ Källa: El-Kretsen.se, mailavstämning 2024-02-22

Ett mycket allvarligt problem är att gällande lagstiftning medger maximalt skatteavdrag för samtliga alternativa flamskyddsmedel (de som inte innehåller brom, klor eller fosfor). Närmare tio av dessa har av oberoende experter påvisats ha allvarliga negativa egenskaper.¹⁵ Följden är en mycket hög risk för så kallad "falsk substitution", det vill säga styreffekter från ämnen med bevisat goda egenskaper till ämnen med olämpliga egenskaper, då användningen av de senare ger högre avdrag. Då det vidare saknas standardiserade mätmetoder för marknads kontroll avseende främst de alternativa flamskyddsmedlen (de som inte innehåller klor, brom och fosfor) är risken uppenbar att oseriösa

aktörer gör maximala skatteavdrag, eftersom risken för upptäckt av vilket flamskyddsmedel som faktiskt används är minimal. Detta går tvärtemot lagstiftningens syfte och snedvrider allvarligt konkurrensen på marknaden.

Goda flamskyddsmedel beskattas således samtidigt som ämnen med tveksamma, ibland dokumenterat olämpliga miljö- och hälsoegenskaper, kan erhålla maximalt skatteavdrag. Risken för falsk substitution är, i enlighet med tabell 2, i praktiken mycket högre för elektronikskatten än för andra styrmedel som syftar till att begränsa eller fasa ut kemikalier.

Tabell 2. Olika styrinstruments logik i relation till utfasningen av kemikalier¹⁶

Styrmedel	Förbud/beskattning baseras på individuella ämnens inneboende faroegenskaper	Finns positivlista med rekommenderade alternativ	Risk för falsk substitution
EU:s REACH-förordning	Ja	Nej	Hög
EU:s RoHS-direktiv	Ja	Nej	Hög
EU-kriterier för offentlig upphandling (GPP) (a)	Ja	Nej	Hög
EU Ecolabel (a)	Ja	Nej	Hög
Svanenmärkning (a)	Ja	Nej	Hög
TCO miljömärkning (a)	Ja	Ja	Mycket låg
Kemikalieskatten (b) (c)	Nej (f)	Nej. Ger maximal skatterabatt för alla alternativa (d) flamskyddsmedel	Mycket hög (e)

- (a) Tillåter inte alternativt (b) beskattar bromerade och klorerade flamskyddsmedel.
 (c) Beskattar även samtliga fosforbaserade flamskyddsmedel.
 (d) Med alternativa flamskyddsmedel avses sådana som varken innehåller brom, klor eller fosfor.
 (e) Detta då maximal skatterabatt medges även för dokumenterat farliga, alternativa flamskyddsmedel (d).
 (f) Samtliga ämnen inom följande grupper berörs: brom, klor, fosfor och alternativ (d).

¹⁵ Exempelvis ToxServices i USA.

¹⁶ Tabellen bygger på klassificeringar i enlighet med Almega (2019).

TCO-certifiering – miljömärkning av IT-produkter

TCO-märkning är en internationell hållbarhetscertifiering av IT-produkter. För närvarande finns det ungefär 2 500 TCO-certifierade produkter (bland annat bildskärmar och datorer), vilka är de mest miljöanpassade produkterna på marknaden avseende flamskyddsmedel. Genom elektronikskattens utformning beskattas även dessa produkter, vilket är kontraproduktivt.

Utöver att TCO-certifierade produkter inte får innehålla bromerade och klorerade flamskyddsmedel får de sedan 2015 endast innehålla de ämnen som anges på en särskild positivlista: [TCO Certified Accepted Substance List — safer alternatives to hazardous](#). Denna lista innehåller 18 fosforbaserade och åtta alternativa (d) flamskyddsmedel, samtliga noggrant undersökta av oberoende amerikanska expertorgan.

Kostsam administration till ingen nytta

För att göra avdrag måste företagen kunna bevisa att de ämnen som lagstiftningen ämnar begränsa inte förekommer. Denna bevisbörda innebär sammantaget ett mycket kostsamt administrativt arbete. Kemikalieinspektionens och Skatteverkets utvärderingar har visat att skatten inte lett till gynnsam substitution, men att den däremot skapat en omfattande och kostsam administration för såväl företag som myndigheter. Att elektronikskattens samhällsekonomiska kostnader var underskattade varnade bland annat Konjunkturinstitutet för i samband med införandet.¹⁷

Fram till juli 2023 gjordes skillnad mellan så kallade additivt och reaktivt tillsatta föreningar, där reaktivt

tillsatta föreningar gav högre möjligheter till avdrag. Detta slog fel då additivt tillsatta föreningar inte har sämre inneboende hälso- eller miljöegenskaper än reaktivt tillsatta föreningar. Det ledde också till ett komplicerat och tidsödande arbete för företagen att göra rätt skatteberäkningar och avdrag. Risk förelåg också för att oseriösa aktörer gjorde maximala skatteavdrag, då risken för upptäckt var obefintlig. I utvärderingen av Skatteverket och Kemikalieinspektionen konstaterades att företag betalade den fulla skatten i stället för att yrka avdrag, på grund av de administrativa kostnaderna.¹⁸

Skatteändringen 2023 – ineffektiv skatt blev ännu värre

Genom den senaste lagändringen 1 juli 2023 försökte regeringen förenkla och rätta till delar av problemen men resultatet blev än värre. Företagen får nu inte längre maximalt avdrag vid användning av reaktivt tillsatta fosforföreningar, vilket i praktiken innebär att mycket få produkter får maximalt avdrag på 95 procent. Kunskapsläget är bristfälligt vad gäller riskerna med många så kallade alternativa flamskyddsmedel som vare sig innehåller brom, klor eller fosfor.¹⁹ De genomsnittliga avdragen har därför fallit från i genomsnitt 45 procent före halvårsskiftet 2023, till endast 10 procent efter regelförändringen. För vitvaror sker praktiskt taget inga avdrag alls.

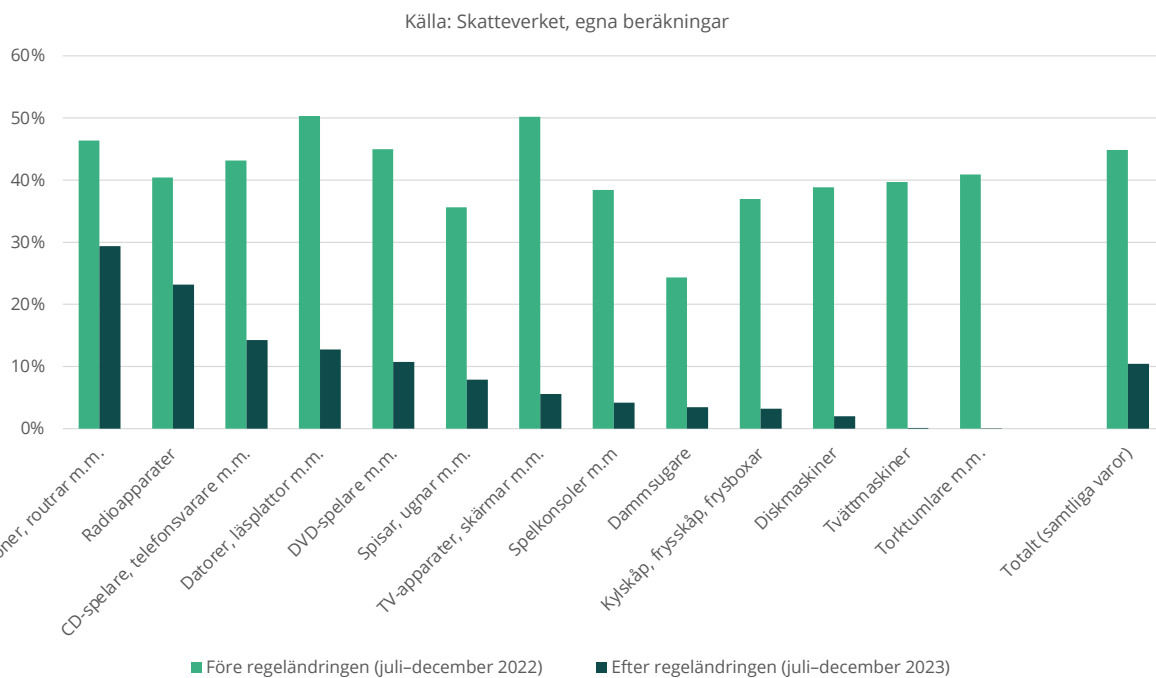
Dagens elektronikskatt innebär att även produkter som är helt fria från flamskyddsmedel med klor-, brom- och fosforföreningar beskattas, då avdrag bara medges upp till 95 procent. Utformningen innebär att elektronikföretag – och i förlängningen konsumenterna – åläggs en punktskatt som de inte kan undvika även om de agerar på ett sätt som enligt lagstiftningen är föredömligt och optimalt. En sådan konstruktion är illegitim i förhållande till ekonomiska principer om miljöskatters utformning. Ämnen som överhuvudtaget inte existerar i produkterna kan omöjligen orsaka miljö- eller hälso-risker. De får därför inte beskattas inom ramen för ett styrmedel som gör anspråk på att vara en miljöskatt.

¹⁷ Konjunkturinstitutet (2015)

¹⁸ Skatteverket & Kemikalieinspektionen (2020)

¹⁹ Skatteverket & Kemikalieinspektionen (2021)

Diagram 1. Genomsnittliga avdrag före och efter regeländringen 2023²⁰

Minskade incitament för återbruk

Ytterligare en olycklig effekt av elektronikskatten är att den hämmar incitamenten för återbruk, i strid med det arbete som många elektronikföretag gör som mellanhänder mellan användare av nya och begagnade produkter. Elektronikskatt tas ut på importerade, återanvända produkter, vilket begränsar rörligheten och minskar möjligheten för återbrukskonsumtion inom EU.

Det finns ett stort och växande intresse från konsumenter, företag och det offentliga att köpa begagnad elektronik men inflödet från den inhemska marknaden räcker inte för att tillgodose efterfrågan. Skattepålägget på importerade elektronikvaror gör begagnade varor mindre attraktiva jämfört med nya varor, eftersom skatten blir högre i relation till priset. En konsekvens är att kunder undviker att köpa begagnad IT-utrustning om den efterfrågade volymen kräver införsel från andra länder.²¹

²⁰ Produktkategorierna som beskattas definieras i enlighet med tulltaxans KN-nummer. Se [Skatteverkets översikt](#) för exempel på olika ingående produkter på kategorinivå.

²¹ TechSverige (2022b), Svenskt Näringsliv (2024)

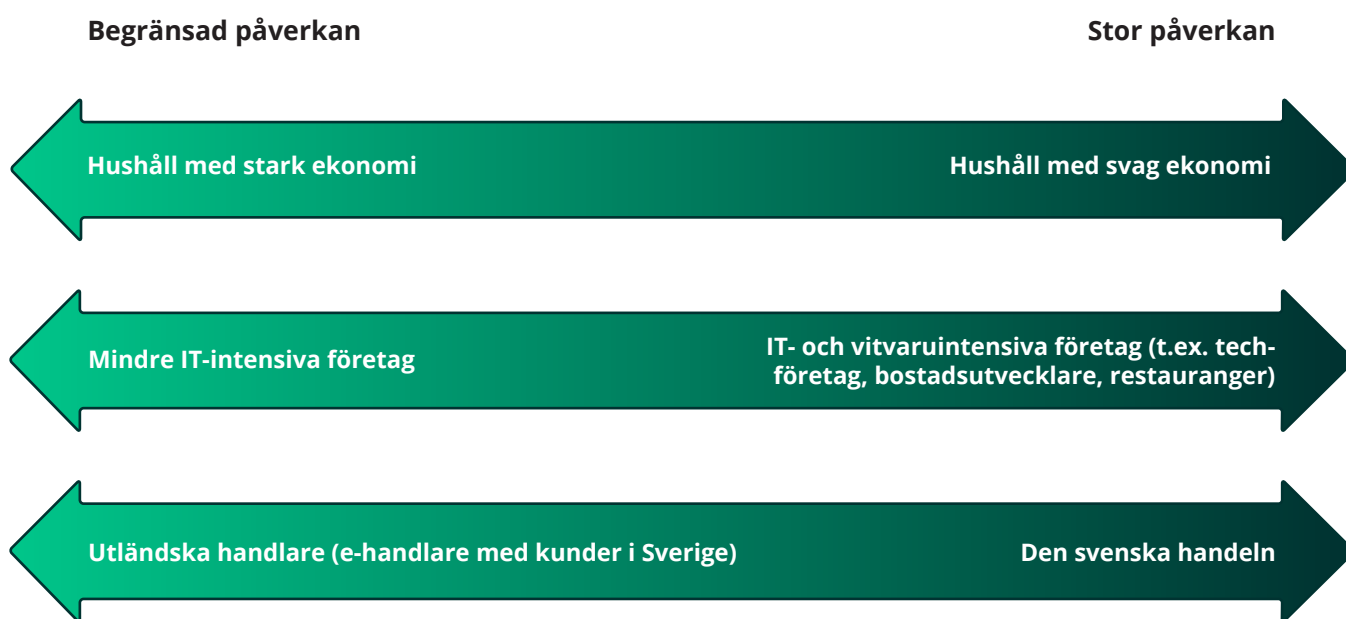
Stora prisökningar drabbar låginkomsthushåll värst

Elektronikskatten har medfört kraftiga prishöjningar på elektronik och vitvaror, i många fall med mellan 20 och 25 procent. Preiseffekterna är breda, men slår allra hårdast mot varor med hög vikt i förhållande till försäljningspriserna, då skatten är viktbaserad.

Slagsidan av prishöjningarna som orsakas av elektronikskatten är alltså mot elektronikprodukter med hög vikt i de lite lägre prissegmenten. I praktiken innebär detta att elektronikskatten är regressiv. Den slår hårdast mot det normala utbudet av hemelektronik för hushåll med låga inkomster. Denna fördelningseffekt med slagsida mot hushåll med svag ekonomi framträder allra tydligast i tuffa ekonomiska tider.

Till följd av fallande reallöner och hög inflation har hushållens urholkade köpkraft drabbat hemelektroniksegmentet mycket hårt under 2022 och 2023. Samtidigt som efterfrågan har fallit och kostnader för inköp och hyror har skenat har elektronikskatten ökat kraftigt. Detta har varit inflationsdrivande. Utöver att slå mot hushållen drabbar prisökningarna företag och offentlig sektor med stora behov av att investera i datorer och annan IT-utrustning. Ytterligare en grupp som drabbas extra hårt av elektronikskatten är bostadsutvecklare och storköksverksamhet såsom exempelvis restauranger, då dessa utgör stora köpare av vitvaror.

Figur 5. Elektronikskattens påverkan på olika typer av aktörer

Breda prisökningar till följd av elektronikskatten

När elektronikskatten infördes i mitten av 2017 fick den genast ett brett genomslag på försäljningspriserna i detaljhandeln. De stora elektronikkedjorna bekräftade i media att de skulle tvingas att höja priserna kraftigt, ofta med maxbeloppet för skatten plus moms. Det talades om särskilt problematiska effekter på vitvaror, bildskärmar, datorer och tv-apparater.²²

Som exempel kan nämnas att en vanlig tvättmaskin från Cylinda som kostar 4 990 kronor i handeln har en

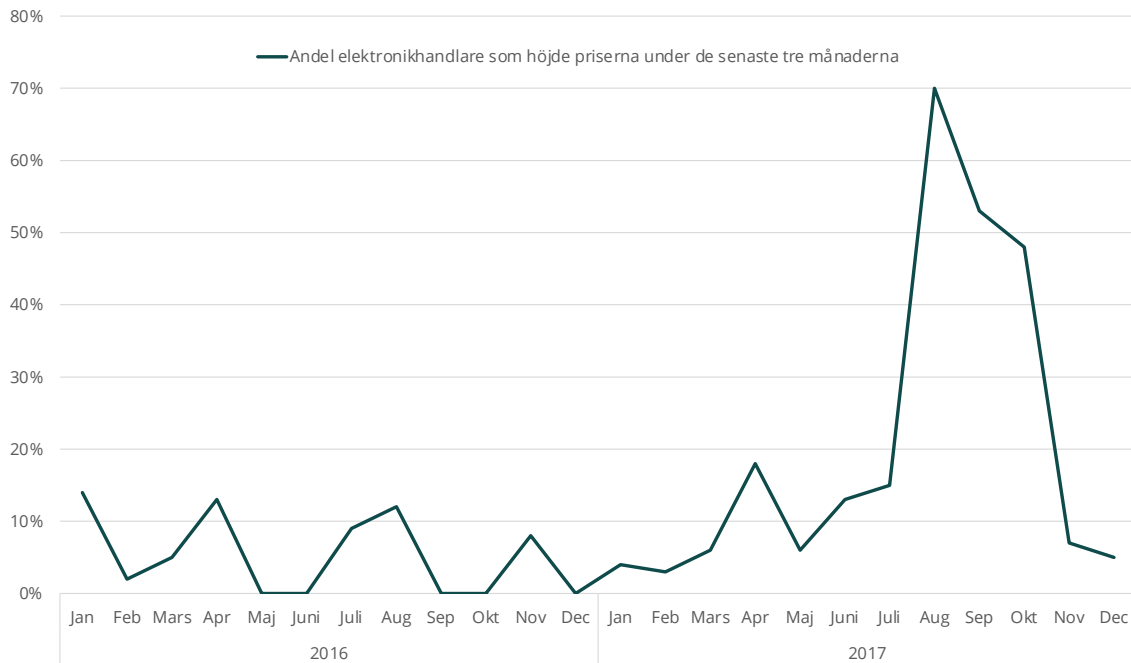
skatteandel på 13,3 procent. Produkten blir 668 kronor dyrare för konsumenten och borde ha kostat runt 4 300 kronor i avsaknad av elektronikskatten. För en dataskärm från Samsung som kostar 2 844 kronor i handeln utgörs nära en fjärdedel av skatt (23,5 procent). Produkten hade sannolikt kostat runt 2 200 kronor utan elektronikskatten. Fler produktexempel finns i figur 6. I vissa fall utgör elektronikskatten inklusive momstillägg mer än en tredjedel av konsumentpriset.

²²Se exempelvis Hesserud Persson (2017) i Aftonbladet

Det normala inom hemelektronik är att priserna går ner i takt med att teknikutvecklingen går framåt. I augusti 2017 svarade emellertid 70 procent av elektronikhandlarna att de hade höjt sina priser under

den senaste tremånadersperioden. Det kan jämföras med en genomsnittlig andel på sju procent under de tolv månaderna närmast innan skattens införande.

Diagram 2. Breda prishöjningar vid elektronikskattens införande²³

HUI Research fann att svenska priser på hemelektronik efter elektronikskattens införande ökade med sex procentenheter jämfört med priserna på hemelektronik köpta via utländska e-handels sajter.²⁴ Det ger stöd för att konsumenter skiftade sin konsumtion till varor sålda utomlands, vilket även Kemikalieskatteutredningen

(SOU 2015:30) förutsåg. Sedan dess har elektronikskatten höjts i flera omgångar. I takt med att e-handeln suddar ut gränser påverkar nationella styrmedel i allt högre grad var köpen sker, snarare än att de sker. Denna effekt kommer bara att öka över tid, i takt med att den gränsöverskridande handeln mognar.

Bristande kontroll gynnar oseriösa utlandsaktörer

Lagstiftningen har i och för sig justerats i efterhand så att även utlandsaktörer numera är formellt skyldiga att betala elektronikskatt vid försäljning till svenska konsumenter. De flesta utländska marknadsaktörer är förstås legitima men det är ofrånkomligt att elektronikskatten, som i grunden är ett nationellt styrmedel, missgynnar svenska handlare och skapar incitament för oseriösa utlandsaktörer att skaffa sig en konkurrensfördel på den svenska marknaden. Under 2022 kom endast 0,8 procent av skatteintäkterna från utländska aktörer, trots att var åttonde e-handelsköp av hemelektronik sker från utländska sajter och att nära hälften av hemelektronikhandeln sker online.²⁵ Myndigheters kontroll av att skatten efterlevs är i

princip en skrivbordskonstruktion. Mot bakgrund av detta faktum och skattens komplexitet är det sannolikt varken tekniskt eller ekonomiskt möjligt att implementera en kontrollapparat som kan säkerställa internationella aktörers regelefterlevnad.

Snedvridningseffekten av skatten inkluderar inte bara prisökningar från svenska elektronikhandlare och en ökad risk för oseriösa aktörer. Den innefattar också färre konsumentalternativ, eftersom färre produkter kan bära sina egna kostnader. Vidare uppstår incitament för konsumenter att köpa varor av sämre kvalitet, vilket kan innebära produkter som är mindre miljövänliga och energieffektiva.

²³ Konjunkturinstitutet

²⁴ HUI Research (2018)

²⁵ APPLiA (2023)

Figur 6. Prishöjningar till följd av elektronikskatten – produktexempel

Bildskärm: Samsung S27B610 27"

- Lägsta Pris i Sverige (1/3 2024) enligt Prisjakt: 2 844 kr.
- Skatt 535 + moms 133 = 668 kr.
- Skatteandel: 23,5%
- Möjligt pris utan elektronikskatt = 2 176 kr.

Bärbar dator: Dell Vostro 3520 3RN2G 15,6" i5-1235U 16GB RAM 512GB SSD

- Lägsta Pris i Sverige (1/3 2024) enligt Prisjakt: 5 879 kr.
- Skatt 320 + moms 80 kr. = 400 kr.
- Skatteandel: 6,8%
- Möjligt pris utan elektronikskatt = 5 479 kr.

Tvättmaskin: Cylinda 3464D

- Lägsta Pris i Sverige (1/3 2024) enligt Prisjakt: 4 990 kr.
- Skatt 535 + moms 133 = 668 kr.
- Skatteandel: 13,3%
- Möjligt pris utan elektronikskatt = 4 322 kr.

Spelkonsol: PlayStation 5 (slim 1TB)

- Lägsta Pris i Sverige (1/3 2024) enligt Prisjakt: 6 299 kr.
- Skatt 535 + moms 133 = 668 kr.
- Skatteandel: 10,6%
- Möjligt pris utan elektronikskatt = 5 631 kr.

TV: LG 55UR7300 55" 4K LED

- Lägsta Pris i Sverige (1/3 2024) enligt Prisjakt: 6 290 kr.
- Skatt: 535 + 133 = 668 kr.
- Skatteandel: 10,6%
- Möjligt pris utan elektronikskatt = 5 622 kr.

Skatteökning med 71 procent på två år

Innan förändringen av avdragsreglerna 2023 genererade elektronikskatten drygt 1,6 miljarder kronor till statskassan på årsbasis (under 2022). Mellan 2017 och 2022 var skatteintäkterna under samtliga år lägre än vad som hade budgeterats för i statsbudgeten, med en genomsnittlig överskattningseffekt på 17 procent. 2023 blev ett trendbrott i detta avseende eftersom skatteuttaget ökade kraftigt och abrupt från och med halvårsskiftet.²⁶

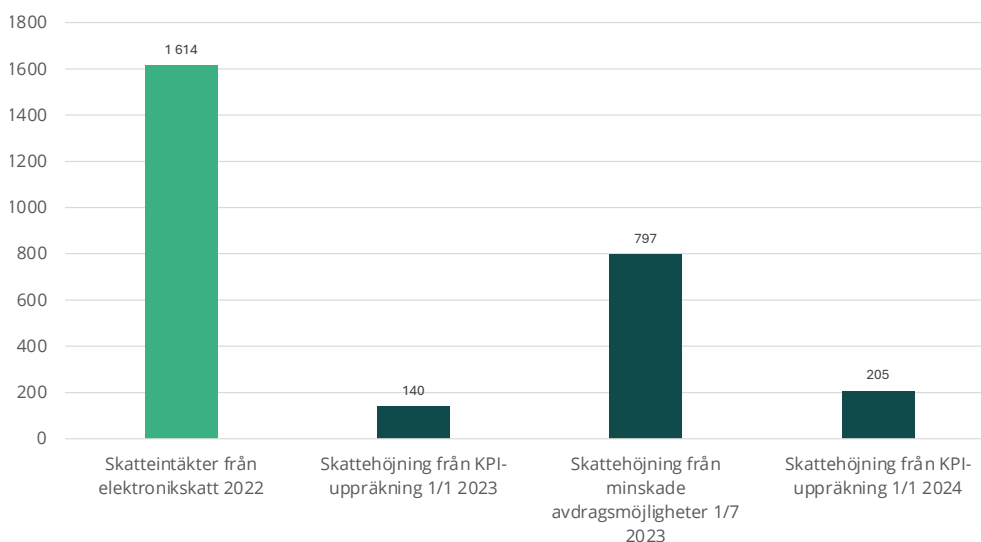
Till följd av de försämrade avdragsreglerna från och med juli 2023 och indexuppräknigen av skattesatserna vid årsskiftena 2022/2023 (med cirka 9 procent) och 2023/2024 (med 9,3 procent) förväntas skatteuttaget från elektronikskatten under 2024 landa på mer än 2,7

miljarder kronor. Det är en skattehöjning på över en miljard eller 71 procent jämfört med 2022, i strid med lagstiftarens avsikter om att skatteuttaget inte skulle öka.²⁷

I skrivande stund har det nya regelverket för avdrag tillämpats i drygt ett halvår och data finns tillgänglig för perioden juli till december 2023. Jämfört med motsvarande månader 2022 minskade utgångsnivån för skatten med 12 procent, eftersom elektronikförsäljningen föll till följd av lågkonjunkturen. Det faktiska skatteuttaget ökade dock med 44 procent trots att skattebasen (försäljningen och utgångsnivån för skatten) alltså krympte.

Diagram 3. Höjningarna av elektronikskatten 2023 och 2024²⁸

Avser miljoner kronor och effekter på helårsbasis

**Total
skattehöjning:
1 142 mkr.
(71%)**

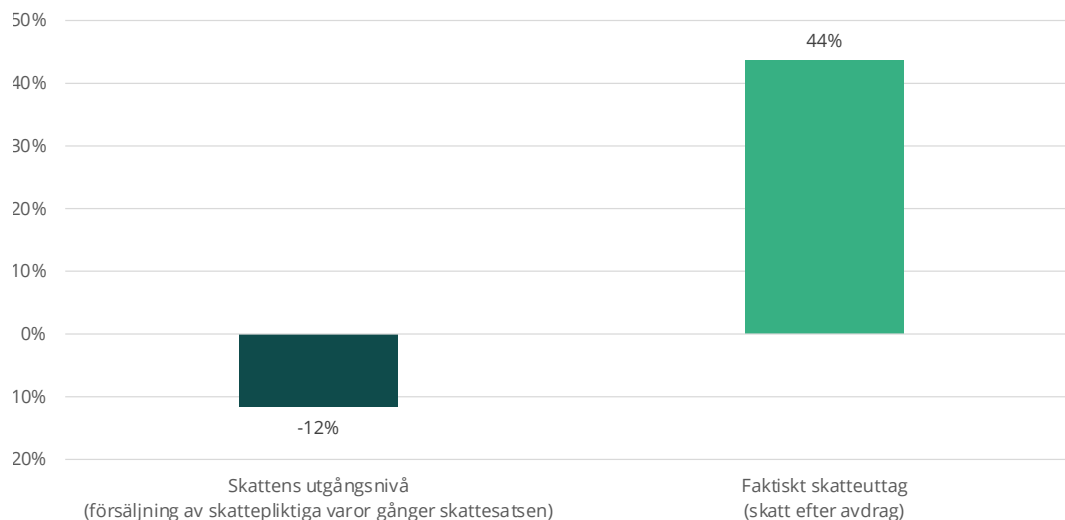
²⁶ Enligt data från Ekonomistyrningsverket samt egna beräkningar

²⁷ Prop. 2022/23:1

²⁸ Skatteverket och egna beräkningar

Diagram 4. Effekter av förlorade avdrag: ökat skatteuttag trots fallande försäljning²⁹

Förändring juli-december 2023 jämfört med samma period 2022

Nettoeffekten på statsfinanserna – en bråkdel av budgeteffekten

Det är värt att notera att skattens nettoeffekt på statens finanser är betydligt mindre än den direkta skatteintäkten i statsbudgeten. Nettoeffekten tar hänsyn till bortfall av momsintäkter, löneskatter och arbetsgivaravgifter som sker till följd av att skattebasen minskar när priserna stiger. Den beaktar även ökade administrationskostnader för Skatteverket, Tullverket och Kemikalieinspektionen.

HUI Research utvärderade 2018 nettoeffekten av den då nyintroducerade skatten. Den skattades då till ett intervall mellan minus 369 miljoner kronor och plus

559 miljoner.³⁰ Med andra ord kunde det inte fastställas om nettoeffekten på statens finanser hade varit positiv eller negativ. I en uppföljande rapport efter skattehöjningen 2019 gav HUI Research ett punkt-estimat av nettoeffekten på 270 miljoner kronor.³¹ Nettoeffekten av skatten på statsfinanserna är alltså mycket mindre än utfallet enligt statsbudgeten, kanske runt en tiondel av det direkta budgetutfallet. Mot bakgrund av de skadliga effekterna för ekonomi, konsumenter och hållbarhetsarbete inom branschen är det dyrköpta intäkter som inte heller kan motivera skatten ur ett rent fiskalt perspektiv.

²⁹ Skatteverket och egna beräkningar

³⁰ HUI Research (2018)

³¹ HUI Research (2019b)

Forskarintervju: Mattias Lindahl

Mattias Lindahl är professor i produktrelaterat miljöarbete på avdelningen för Industriell miljöteknik, vid Linköpings universitet. Han undervisar och forskar inom cirkulär ekonomi, miljöanpassad produktutveckling (ecodesign) och funktionsförsäljning (product service systems).

Lindahl är även styrelseledamot i Svenska institutet för standarders styrelse och 2022 blev han utsedd till delegat i Delegationen för cirkulär ekonomi.

Hur tycker du att elektronikskatten fungerar?

Jag ser ett par utmaningar. För det första, skatten motverkar sitt syfte genom att kunder tenderar att välja billigare, mindre hållbara och miljövänliga produkter på grund av den ökade kostnaden som skatten för med sig, vilket strider mot det ursprungliga målet som jag tolkat det, att främja inköp av mer hållbara och miljövänliga alternativ.

Vidare, skatten utgör ett hinder för företag som fokuserar på återtillverkning av elektronikprodukter, vilket undergräver insatserna för en mer hållbar elektronik-användning i vårt samhälle, en som ser till att vi använder tillverkade produkter längre. Den försvårar

även för mindre bemedlade kunder att kunna köpa bra begagnade produkter.

Avslutningsvis, det grundläggande antagandet att skatten skulle få elektronikföretag att ändra sina produkter nås inte på detta sätt. Den svenska marknaden är för liten för att utgöra en signifikant drivkraft för globala tillverkare. Att verka för en skatt på EU-nivå vore ett mer effektivt alternativ, tillsammans med lagstiftning som främjar längre livslängd och lägre livscykelkostnader för produkter. Den sistnämnda kan drivas på genom offentlig upphandling här i Sverige.

Varför tror du att politiker frestas att införa den här typen av skatter?

Det är verkligen en bra fråga. Jag tror att problemet var lockelsen av skattens uppenbara enkelhet och den samstämmighet som fanns bland politikerna. Det lät ju bra, vilket även gjorde att det aldrig blev någon

debatt och analys om skattens potentiella negativa effekter. Detta tillvägagångssätt beror även säkert på en välmenad önskan om att snabbt visa på handling och engagemang i miljö- och hållbarhetsfrågor.

Hur tycker du att politikerna borde göra i stället?

Politiker bör fokusera på åtgärder som har en verklig och mätbar positiv effekt på miljön och produkternas hållbarhet. Mer konsekvensanalys vore önskvärdt, i detta ligger ett utökat systemperspektiv som tydligare analyserar omliggande effekter som kanske inte är önskvärda. Detta inkluderar även att fokusera mer på att verka för implementering av politik och regleringar på minst EU-nivå för att säkerställa att de åtgärder

som eftersträvas får tillräcklig genomslagskraft. Exempel på sådana åtgärder kan vara lagstiftning som kräver att leverantörer redovisar planerad livslängd och livscykelkostnad för sina produkter, samt att offentliga upphandlingar prioriterar inköp baserade på dessa kriterier för att främja en mer cirkulär och hållbar utveckling.

Referenslista

APPLiA (2023). Elektronik- och vitvaruskatten (LSKE) 2022. En granskande rapport av elektronikskatten, sammanställd av branschorganisationen APPLiA, baserat på uppgifter från Skatteverket. Daterad 2023-03-23.
https://www.applia-sverige.se/wp-content/uploads/sites/35/2023/04/ApliaNytt_rapport_LSKE.pdf

Almega (2019). Skatt på kemikalier i viss elektronik – en rapport om behovet av revision.
<https://www.almega.se/app/uploads/sites/2/2019/06/swedish-chemical-tax-swedish.pdf>

Hesserud Persson, Stefan (2017). "Butikerna: Nu höjer vi priset på elektronik och vitvaror", Aftonbladet 2017-06-17.
<https://www.aftonbladet.se/minekonomi/a/4P179/butikerna-nu-hojer-vi-priset-pa-elektronik-och-vitvaror>

HUI Research (2018). Utvärdering av kemikalieskatten.
https://elektronikbranschen.se/wp-content/uploads/2022/08/Utvardering-av-kemikalieskatten_HUI.pdf

HUI Research (2019a). Prisbildning på hemelektronik i digitaliseringens tidsålder. Svensk konkurrenskraft i en global värld.

HUI Research (2019b). Höjd kemikalieskatt 2019.
<https://www.svenskhandel.se/api/documents/dokument/aktuellt-och-opinion/rapporter-och-foldrar/vriga-rapporter/Hojd%20kemikalieskatt%202019.pdf>

Konjunkturinstitutet (2015). Remissvar på Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier. Yttrande daterat 27 maj 2015.
<https://www.konj.se/download/18.1841811b14e880a394b21863/1436859714246/2015-05-27-Kemikalieskatt.pdf>

Postnord, Svensk Digital Handel och HUI Research (2019). E-barometern Q1 2019.
<https://www.postnord.se/siteassets/pdf/rapporter/e-barometern-q1-2019.pdf>

Postnord och HUI Research (2024). E-barometern årsrapport 2023.
<https://www.postnord.se/foretag/foretagslosningar/e-handel/e-barometern/#block-FamilyWrapperBlock-Proxy-115340>

Prop. 2016/17:1. Budgetpropositionen för 2017.
<https://www.regeringen.se/contentassets/e926a751d9eb4c978c4d892c659ebc8e/forslag-till-statens-budget-for-2017-finansplan-och-skattefragor-kapitel-1-12-bilagor-1-21/>

Prop. 2022/23:1. Budgetpropositionen för 2023.
<https://www.regeringen.se/contentassets/def2026cac0b4ef7acf4afeb988326ed/budgetpropositionen-for-2023-hela-dokumentet-prop.2022231-.pdf>

Skatteverket & Kemikalieinspektionen (2020). Utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik.
<https://skatteverket.se/download/18.569165a01749e7ae789e3d/1603192562327/Utv%C3%A4rdering%20av%20kemikalieskatten%20inkl%20engelsk%20sammanfattning.pdf>

Skatteverket & Kemikalieinspektionen (2021). Utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik, del 2.
<https://skatteverket.se/download/18.3016b5d91791bf546791837/1621318436048/Utv%C3%A4rdering%20av%20skatten%20p%C3%A5%20kemikalier%20i%20viss%20elektronik%20del%202.pdf>

SOU 2015:30. Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier.
<https://www.regeringen.se/contentassets/4a79d2c36415435fb2c202dbf54b0bda/kemikalieskatt--skatt-pa-visa-konsumentvaror-som-innehaller-kemikalier/>

Svenskt Näringsliv (2022). Hur kan Sverige bli mer cirkulärt? Styrmedel och åtgärder för ökad resurseffektivitet. Februari 2024.
https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/hallbarhet-miljo-och-energi/hur-kan-sverige-bli-mer-cirkulart-styrmedel-och-atgarder-for-okad_1207046.html

TechSverige (2022a). Svar på remiss av promemorian En enklare och tydligare kemikalieskatt. Remissvar daterat 2022-04-14.

https://www.almega.se/app/uploads/sites/2/2022/02/220419-techsverige-remissvar-enklare-kemikalieskatt-fi-2022_00478-slutligt.pdf

TechSverige (2022b). Hållbar tech & tech för klimatet.

<https://www.almega.se/app/uploads/sites/2/2022/06/tech-sverige-rapport-hallbar-tech-tech-for-klimatet-2022.pdf>

Finansdepartementet. Promemoria Fi2022/00478, En enklare och tydligare kemikalieskatt. Februari 2022.

<https://www.regeringen.se/contentassets/426fc0fb693240d189c03593fa1686c5/en-enklare-och-tydligare-kemikalieskatt.pdf>

Den ohållbara elektronikskatten

Så slår den mot miljön, konsumenten och ekonomin

Mars 2024